

Kulturni

LIST

O B Č I N E Š O Š T A N J

Pogrešam tvoje obiske v sanjah. Tvojo odsotnost v budnosti prenesem, v sanjah je nevzdržna.
(Sanja Pregl: Izgubljene dvojine)

KNJIŽNICA VELENJE, STANIKA LEDNIK

ISSN 1581-8373

9 770158 183733

LETO XXV
ŠT. 10
28. OKTOBER 2021

Iz galerije

Tipno in vidno

Skupinska razstava, ki je na ogled v Mestni galeriji Šoštanj od 14. oktobra, je rezultat projekta JSKD in likovnikov celjske regije, ki so v letošnjem letu ustvarjali na temo Videz tipnega.

Na ogled je 23 del, ki so predstavljena tudi v katalogu, pod katerega sta se podpisali urednica Tatjana Vidmar in Nina Mavec Krenker, vodja velenjske območne izpostave. Ta je na odprtju razkrila podrobnosti več mesecev trajajočega projekta in čestitala ustvarjalcem, ki so ustvarjali izven svojega. Tako po motiviki kot po tehniki. Gre namreč za temo, ki je nagovorila likovnike k drugačnemu pristopu. Skozi razstavo je zbrane popeljala selektorica Teja Jeraj, ki se je ustavila ob posameznem delu in ga pokomentirala. Med drugim je dejala: »Kako z umetniškim delom upodobiti tipno, ni nekaj novega, saj zgodovino umetnosti naseljujejo veliki mojstri, ki so se s tem spoprijeli na izvirne načine. Nekatera dela nas mamijo in kar kličejo k temu, da se jih dotaknemo in tako z blazinicami prstov občutimo texture, pri drugih delih pa je že samo oko dovolj, da razpoznamo idejo tipnega ki jo je avtor želel izraziti ...«

Vesetje nad razstavo v Šoštanju je izrazil tudi direktor Zavoda za kulturo Kajetan Čop, čestital avtorjem in se zahvalil sodelujočim v projektu.

V Mestni galeriji Šoštanj razstavljajo: Salih Biščić, Blanka Božič, Ljubica Donko, Leonida Došler, Irena Guček, Jože Hohkraut, Vincenc Jeraj, Franci Klanfer, Irena Kočevar, Alimpije Košarkoski, Andrej Krevzel, Hana Lapornik, Jernej Menzinger, Špela Orešnik, Irena Remic, Klavdija

MILOJKA B. KOMPREG

Simler, Oskar Sovinc, Boris Tkalčič, Jožica Vidmar, Heda Vidmar Šalamon, Nada Zager, Jana Zagoričnik Žičkar in Milena Žohar.

Vabljeni k ogledu do 6. novembra.

Foto Dušan Dobnik

Foto Dušan Dobnik

Literatura

NUŠA BOHAK

NEGATIVEN

Prišla sem do ugotovitve, pravzaprav resnične trditve.

Vsi ljudje imajo probleme, a vsi se trudijo biti pozitivni, se trudijo biti čim bolj srečni – tu ni dileme.

A takoj ko Korona nastopi, nastopi tudi strašen strah, ki je votel okrog, ga pa nič ni – takrat pa nastopijo tudi skrbi – vsak negativen biti si želi! Čim si pozitiven, pristaneš v karanteni in te več ni.

Vsak vprašati bi se moral, ali s tem, ko si negativen ali pa v svoje telo pustiš vbrizgati cepivo, ali res še vedno širiš včasih tako cenjeno

pozitivno.

SAMO ČUSTVO

Kako je mogoče da nikoli ne jokaš se vprašam vsake toliko da nikoli nisi in tudi ne moreš biti žalosten kako zdržiš vse pritiske in težave ki verjetno kar ne izpuhtijo iz tvoje glave le kam se odpravijo? Le kam gredo? Rečem lahko samo, da vsakega kdaj obdane obup in da so težave v takšnih primerih kot gnoja kup; smrdijo in ljudje ki imajo težave in so tudi oni sami takšni kot gnoj v življenju za ljubezen le muhe dobijo ...

(Tudi če jokaš, življenje ni pusto, kajti jok je samo normalno čustvo).

GLAŽEK NESMRTNOSTI (POUSTVARJANJE PO AŠKERČEVO, ČASA NESMRTNOSTI)

Navidezno naklonjenost daje drugim ljudem lažnivim ki kakovostno a absurdno bolno brskajo za zlatim večno visokim hormonom hvaležnosti točno takšne s srcem kot kamen prvič pričaka na novem evolucijskem epitafu

NAKUP

Opravila sem svoj prvi večji nakup. Dobila (Pardon, KUPILA) sem si nov telefon, saj je prejšnji štekal in me spravljal v obup. Velik je težak precej velikanski zaslon štiri kamere so že preko mej snemanje zaslona odklepanje na prstni odtis stal je pa tudi toliko kot trikratni PCR bris.

(Res je, da se drage stvari redko dobi in da se podjetje denarja veseli, a kaj ko je življenje poskrbelo, da je človek od materialnih stvari resnično srečen največ tri dni).

((Življenje je kruto in boli. Materializem ne izniči skrbi.))

KJE JE FORA

Kje je fora da je ves čas z mano da vse hoče isto kot jaz vedno biti kot jaz če jaz hočem sama sama sama nekam po svoje samo daleč, daleč stran v nove dežele med ljudi svojim sanjam naproti brez takšnega nepotrebne bremena in brezpomenskega dokazovanja sama sama sama jaz vem kaj hočem nisem tista ki samo sanja

Konec septembra je izšla posebna publikacija z naslovom 110 let mesta Šoštanj

110 let mesta Šoštanj 1911–2021
(oblikoval Marko Marinšek)

V letu 2021 mineva 110 let, odkar je Šoštanj dobil mestne pravice. Avstroogrski cesar Franc Jožef je 27. maja 1911 izdal razglas, s katerim je povzdignil trg Šoštanj v mesto in mu s tem podelil pravice, ki mestu pripadajo. Nedvomno je najpomembnejša osebnost zaslužna za to, da je Šoštanj leta 1911 dobil pravico imenovati se mesto, **Hans Woschnagg**, tovarnar, trški župan in deželni poslanec nemške

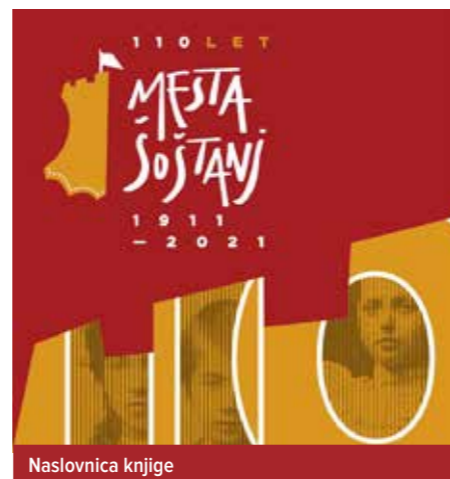
stranke. Pod njegovim vodstvom je jeseni 1908 občinska uprava trga Šoštanj z uradnim dopisom naslovila prošnjno na cesarja, da bi povzdignil trg v mesto. 12. junija 1909 so pristojne oblasti ugotovile, da Šoštanj zadostuje vsem zahtevanim kriterijem. In med drugim je bil v kraju sedež občine, sodišča in davkarije, prva osnovna šola od leta 1799, stalna pošta od leta 1850, notar od leta 1851. Šoštanj je bil tudi eden prvih krajev na Slovenskem, ki je leta 1902 dobil električni tok. Od konca 19. stoletja je uspešen razvoj usnjarske industrije v lasti družine Woschnagg povzdignil Šoštanj tudi kot ekonomsko središče, kar je pripeljalo do promocije Šoštanja v mesto.

Slavnostna razglasitev mestnih pravic je bila 28. junija 1911. S statusom mesta je Šoštanj dobil pravico do uporabe popravljenega grba z dodanim mestnim obzidjem s petimi cinami.

Konec septembra je izšla posebna publikacija z naslovom 110 let mesta Šoštanj. Avtor publikacije je dr. Miran Aplinc iz Muzeja Usnjarstva na Slovenskem. Že na začetku snovanja te publikacije so bili za cilj postavljeni preprosta uporaba in namen ter kronološka predstavitev osnovnih informacij iz šoštanske zgodovine, ki zainteresiranega bralca napoti k poglobljene mu in zahtevnejšemu raziskovanju po relevantni literaturi in virih.

Publikacija vsebinsko temelji na kratkih zapisih o dogodkih iz preteklosti Šoštanja vse od prvih omemb trga do današnjega časa. Vsebinska je kronološko opredeljena po stoletjih in za boljše predstavnost z barvnim kazalom vsebine obravnava **šolstvo, društva, šport in kulturo; razvoj gospodarstva; javne zadeve; komunikacije; število prebivalstva in hiš; življenje cerkve; pomembne osebnosti iz Šoštanja; pojavljanje naravnih nesreč, bolezni in razvoj zdravstva.** Dogodki iz šoštanske preteklosti so opredeljeni

MIRAN APLINC

Naslovnica knjige

z letnico in krajšim zapisom, ponekod so predstavljeni tudi s slikovnim gradivom, ki nakazuje duh časa, stavbno dediščino in ureditev prostora, oblačilno kulturo, tehnično kulturo, navade itn.

Uporaba virov je v publikaciji zahtevna, saj zajema obdobje od 12. stoletja, ko je virov malo, in vse do moderne dobe, ko je na razpolago več virov, predvsem slikovnega gradiva. V ta namen je bilo uporabljeno gradivo Arhiva Republike Slovenije, Zgodovinskega arhiva Celje, Nadškofijskega arhiva Ljubljana, Škofijskega arhiva Maribor, Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Kärntner Landesarchiv Klagenfurt, arhiva Muzeja Velenje, Občine Šoštanj, društev in posameznikov.

Za razumevanje slike, ki jo daje pričujoča publikacija, moramo omeniti literaturo, ki dopolnjuje doseženo znanje. Na prvem mestu omenjamo *Grajske stavbe v Vzhodni Sloveniji, IV. del, Med Solčavskim in Kobanskim* avtorja Ivana Stoparja; *Po zvezdnih poteh* Toneta Ravnikarja; *Mesto*

Šoštanj v začetku 20. stoletja

Hrani muzej Velenje: R 597 ŠOŠTANJ, ok. l. 1910

Šoštanj avtorja Franca Hribernika; *Sakralna dediščina Šaleške doline* avtorjev Roka Poleša, Marjane Gmajner Korošec in Nine Lalek; *Vošnjaki, industrialci iz Šoštanja* avtorja Mirana Aplinca; *Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini* avtorja Milana Ževarta in številne druge. Publikacija vsebuje 96 strani, na katerih najdemo 791 gesel in 186 slik, na koncu je za

zahtevnejšega bralca priložen seznam virov in literature. Publikacija spada v zbirko Gradiva, ki jih izdaja Muzej usnjarstva na Slovenskem in nosi zaporedno številko 12, s pripisom Prispevki, v katerih najdemo domoznanske vsebine. Kot je bilo že zapisano, je publikacijo vsebinsko pripravil avtor dr. Miran Aplinc s sodelavci iz Muzeja usnjarstva na Slovenskem Jernejem

Letalstvo v Šaleški dolini in 50 let Šaleškega aerokluba

V letu 2021 Šaleški aeroklub praznuje 50 let delovanja. Za to priložnost je bila v soboto, 2. oktobra, prireditev na njihovem letališču v Lajšah. Po uvodnem nagovoru predsednika Šaleškega aerokluba in vabljenih gostov ter izvedbi letalskega programa je bila predstavitev nove knjige z naslovom *Letalstvo v Šaleški dolini in 50 let Šaleškega aerokluba*.

Naslovnica knjige

V nadaljevanju bomo spoznavali, kako je nastala v nadaljevanju predstavljena knjiga.

Leta 2014 je prišlo do srečanja in pobude o raziskavi zgodovine Aerokluba Velenje. Tone Topolšek, Franc Volk in Primož Jandrok so do takrat že sodelovali pri zbiranju gradiva v ta namen. Ob bližajočem jubileju je Tone Topolšek spodbudil avtorja Mirana Aplinca k sodelovanju in v ambiciozno zastavljeno raziskavo je bil vključen širši krog sodelavcev in informatorjev. Izkazalo se je, da je tema obsežna in neraziskana in sega v obdobje med obema vojnoma. Zaradi praktične preglednosti je bila vsebina razdeljena v dva dela. V prvem delu *Letalstvo v Šaleški dolini*, ki je izšel 2016, je bilo obravnavano obdobje do konca druge svetovne vojne, v drugem delu pa je zajeto obdobje po drugi svetovni vojni vse do danes.

V Šaleški dolini so bili posamezniki na področju letalstva aktivni že kmalu po koncu druge svetovne vojne, nekateri so se vključili v aeroklube in se ukvarjali s padalstvom. V petdesetih letih je bil v Velenju zabeležen prvi poskus ustanovitve aerokluba, ki pa iz različnih razlogov ni zaživel. V šestdesetih in sedemdesetih letih se je članstvo klubov po Sloveniji v spremenjenem sistemu financiranja ukvarjalo s finančnimi težavami. Aeroklubi so iskali rešitev za težave v novih dejavnostih, povezovanjem z gospodarstvom, sodelovanjem z vojsko, donatorstvom itn. S prihodom Petra Robide v Velenje je bil, ob ugodnih pogojih in podpori mnogih zanesenjakov, leta 1971 ustanovljen Aeroklub Velenje z letališčem v Lajšah pri Šoštanju, najprej na travnati, kasneje pa na pravi letališki stezi. Nastalo je moderno letališče z vso potrebno letališko infrastrukturo, letalskim parkom in zainteresiranim članstvom.

Poimenovanje aerokluba s sedežem v Lajšah se je skozi čas spreminjalo. Prvo poimenovanje je aeroklub dobil ob ustanovitvi leta 1971 kot Aeroklub Velenje, vendar se je ob uspešni podpori gospodarstva leta 1972 klub preimenoval v Aeroklub Gorenje Velenje. V spremenjenih pogojih delovanja je aeroklub leta 2012 dobil novo ime, Šaleški aeroklub, ki danes praznuje 50 let delovanja. Ob prizadevnosti in potrpežljivosti letalskih zanesenjakov v preteklosti danes aeroklub ob drugačnih pogojih deluje dobro. Šaleški aeroklub je danes eden redkih klubov v Sloveniji, ki je lastnik celotnega letališča, objektov in letal. Letališče ima urejene klubske prostore, hangar in spremljevalne objekte, samostojno črpalno za gorivo za oskrbo, asfaltirano VPS-stezo dolžine 700 m s podaljškom travnatega dela v dolžini 150 m. Na letališču je tudi urejen letalski servis za generalno letalstvo in seveda manjši gostinski objekt. V klubu danes leti v jadralni in motorni sekciji okrog 55 članov, od katerih je 41 jadralskih pilotov in okrog 28 motornih pilotov, veliko članov je aktivnih v obeh letalskih sekcijah.

V knjigi je vsebina nanizana kronološko kot preplet dogodkov, pospremljen s podatki, zgodbami posameznikov in slikovnim gradivom. Popelje nas skozi čas prizadevanj za postavitve letališča in v nadaljevanju vsebin pod vodilnim naslovom *Kako smo leteli* – nanizanih po desetletjih vse do današnjega časa. Knjigi je dodan opis sekcij Šaleškega aerokluba (jadralna, motorna, šolanje letalcev, padalci, prosto letenje z zmaji, ultra lahko letenje in modelarji), poskusov samogradnje, velenjskih balonarjev in padalcev danes. V poglavju *Zgodba* so nanizane zgodbe posameznikov, ki so svoje življenje zapisali letalstvu kot poklicni piloti v vojnem letalstvu nekdanje socialistične Jugoslavije, Slovenski vojski ali v civilnem letalstvu. Knjigo dopolnjuje še poglavje s statističnimi podatki, kot so podatki o članstvu aerokluba skozi čas in njihovih

Hozjanom in Pino Špegel in matičnega Muzeja Velenje Damijanom Kljajičem, Matejo Medved, Mileno Slatinjek. Publikacijo je lektorirala dr. Aleksandra Gačič, oblikoval Marko Marinšek in tiskala tiskarna Nonparel. Vsem sodelavcem se ob tej priložnosti zahvaljujemo za sodelovanje in potrpežljivost. Ob koncu gre zahvala tudi Občini Šoštanj, ki je omogočila izid.

MIRAN APLINC

Logotip Šaleškega aerokluba

športnih dosežkih, predsednikov, upravnikov in podatkov o vseh klubskih letalih. Ob koncu najdemo še strokovne podatke o literaturi in virih ter imensko kazalo kot pripomoček za raziskovalce. Slikovno in drugo gradivo, predvsem intervjuje, so prispevali mnogi člani aerokluba. Predstavljene zgodbe nas pospremi med oblake v svet ptic in letalnih naprav, v svet tehnike in izrazoslova letalcev in njihovega navdušenja ob lepih pogledih in skromnosti ob uspehih. Brez sodelovanja omenjenih sodelavcev bi bilo zgodovinarju marsikatero strokovno vprašanje nerešljivo in nerazumljivo, zato gre vsem omenjenim posebna zahvala. V publikaciji je uporabljeno arhivsko gradivo Šaleškega aerokluba, Zgodovinskega arhiva Celje, Letalske zveze Slovenije, internetnih virov, časopisnih virov, kot so *Krila*, *Naš čas*, *Celjski tednik*, *Delo*, *Večer*, *List* in drugih ter zbirke mnogih posameznikov.

Ob koncu gre posebna zahvala prezgodaj preminulemu Tonetu Topolšku za sodelovanje in spodbudo. Zahvala gre tudi Primožu in Tomažu Jandroku ter predsedniku Šaleškega aerokluba Zvonimirju Mavriju, ki so s potrpežljivostjo in potrebno natančnostjo pomagali k izidu te knjige, ki jo je izdal Muzej Velenje.

Za tiste, ki se prve predstavitve niso udeležili, bo 19. novembra ob 12. obletnici delovanja Muzeja usnjarstva na Slovenskem v Kulturnem domu v Šoštanju predstavitev knjige *Letalstvo v Šaleški dolini in 50 let Šaleškega aerokluba* in v nadaljevanju premierna predstavitev istoimenskega filma avtorice Pine Špegel.

Bernarda Meža pred poletom

Hrani arhiv Šaleškega aerokluba

Iz zgodovine

Bujni upi in toliko večje razočaranje O tem, kako je šoštanjski rudnik bržčas pogubil Antona barona Adelsteina

Današnja zgodba je zrasla iz kratke notice Janka Orožna: »Zanimivo je, kar pravi Gadolla o svinicu in cinku v Skornem. Tam je pl. Adelstein začel kopati rudo in je vložil v podjetje toliko sredstev, da se je gospodarsko uničil. Bil je samo ena izmed mnogih žrtev preoptimistične rudarske podjetnosti.«¹ Kaj torej res piše Gadolla? Franc vitez Gadolla je leta 1864 v Gradcu med rokopisnimi 'Prispevki k štajerskemu domoznanstvu' napisal tudi poglavje »Rudnik svinca na nahajališču cinka v sivem peščenjaku hriba Skorno, zahodno od Šoštanj in južno od Starega trga /Razbor/ na galenitu v majhni količini.« Zvezek z označbo HS-912 hrani Štajerski deželni arhiv v Gradcu. Gadolla mdr. pravi: »Anton baron Adelstein, lastnik Gorice pri Velenju (Ekenštajn), Gradiča v Šentiliju (Švarcenštajn) in Dobrnice (Guttenek) je – nedvomno tudi zaveden z napačnimi praznimi obljubami – prevzel pogon tega rudnika, ne da bi se oziral na cink; v katerem letu ni znano. B[aron] Adelstein je bil lastnik zgornjih treh posesti pred 1770. Zdi se, da je rudnik ponovno pognal takoj zatem, ko ga je dvor zaprl, pri tem pa je imel veliko škodo, saj je delal na srebru, tako je cink povsem izhlapel in tudi od svinca je bilo manj dobička; obe kovini sta bili zelo skopo na voljo, srebra skoraj nič, tistega, česar je bilo največ, pa sploh niso opazili. – B[aron] Adelstein je poskusil na dvoru, da bi rudnik ponovno prevzel nazaj in mu povrnili škodo, vendar predloga niso upoštevali. Zdi se torej, da ga je kupil od dvora. Ta rudnik je nato barona potisnil zelo globoko v dolgove, da je po njegovi smrti, ki se je zgodila 1783, vdova Kajetana, rojena grofica Attems, da bi ohranila in rešila izvorno posest Dobrnico, prodala Mariji Ani baronici Moscon ne le hišo v Celju, ki je leta 1783 pogorela in bila na novo postavljena, ampak tudi v letu 1783 ali 1784 posest Ekenštajn in posest Švarcenštajn 1. avgusta 1785 Vincencu grofu Sauerju, gospodu Velenja. – Rudnik je bil po smrti Antona barona Adelsteina takoj opuščjen /.../ Anton baron Adelstein je imel z nekim Satnerjem enak delež, oba sta se v to podjetje spustila v pričakovanju velikih dobičkov, ne da bi se vsaj minimalno spoznala na rudarstvo, bila sta pod vplivom tistih ljudi, ki so imeli korist od tega, da so ju speljali v drago igro, in končno, ko je igra propadla, so ju zasmehovali.«

Anton Karl baron Adelstein (ok. 1736–1784) je dobil posestvo Gorica pri Velenju (Ekenštajn) od mame Marije Konstancije Lukrecije, rojene baronice Gabelkhoven, (na Dobrnici, 21. 8. 1770), Gradič pri Šentiliju (Švarcenštajn) mu je prodal oče Franc Jožef (na Dobrnici, 21. 12. 1766)², za katerim je leto

kasneje podedoval še ostalo premoženje.³ Da je imel baron Adelstein tudi hišo v Celju, izvemo iz poročila, da je pogorela 3. 12. 1783, ko je ob 9. uri zvečer izbruhnil ogenj v sosednji hiši usnarja Jurešiča v dolgi ali veliki ulici, ki so ji kasneje rekli Gosposka. Hiša Adelsteinov je bila na številki 25. Pihal je močan veter in hiše so bile krite s skodlami; pogorelo jih je vsega skupaj 10, škoda pa bi bila še dosti večja, če ne bi vojaki tako prizadevno gasili. Andreas Gubo v Zgodovini mesta Celje piše: »Baron Adelstein je umrl kmalu zatem, domnevno zaradi razburjenosti. Ker je bil zaradi povsem nedonosnega (ganz ertraglosen) rudnika na hribu Skorno (Skornierberge) pri Šoštanju zelo zadolžen, je morala njegova žena Kajetana, rojena grofica Attems, prodati hišo v mestu. Spet izginotje ene plemiške družine.«⁴ Baron Adelstein niti ni umrl tako kmalu za požarom v Celju, šele čez devet mesecev, 9. septembra 1784, v Celju št. 42; po mrliški knjigi je bil star le 45 let. Zapustil je dva nekajletna otroka, tretji je bil na poti. Pri vpisu v mrliško knjigo je bolj kot to, kar je zapisano, nenavadno to, kar ni zapisano: duhovnik, ki je pri drugih umrlih vestno beležil vzroke smrti (krvava griža, kap, izčrpanost, vodenica, oslabelost ...) , je pri baronu Adelsteinu pustil rubriko prazno. Ali vzrok smrtni dejansko ni bil znan ali iz obzirnosti.⁵ Plemiška družina Adelsteinov tudi ni kar izginila, kot piše Gubo; vsi trije baronovi otroci so odrasli in se poročili, to so bili:

- Jožef Ksaver Avguštin (24. 8. 1780–1850), generalmajor, poročen 1820 v Gorici s Klementino Jožefo grofico Coronini - Kronberg, vdovo grofico Lanthieri;
- Antonija (25. 9. 1782–1845), poročena 1813 s Francem Ksaverjem baronom Dienerspergom in
- Barbara (Babette, 18. 11. 1783–vsaj 1852), poročena 1826 s cesarsko kraljevim polkovnikom v pokoju, Ferdinandom von Carrier - Tour du Cham-pom.

Erazem grof Tattenbach, ki naj bi mu šoštanjski rudnik zaplenili ob veleizdaji (splet).

ROK POLES

Antonova žena, baronica Kajetana, je po moževi smrti še 20 let živelja v Celju, leta 1813 je 56-letna nenadoma umrla za pljučnico.⁶

Baronova hazarderska epizoda s šoštanjskim rudnikom je – tako kaže – družino stala večine premoženja – treh lepih nepremičnin: posestev Gorica pri Velenju (z ruševinami starega gradu Ekenštajn) in Gradič v Šentiliju ter hiše v Celju, ostala jim je le graščina Dobrnica kot jedro družinske dediščine.

Dr. Boris Golec sicer ugotavlja, da je bil baron Adelstein »v celjski četrti znan kot zdrakar«; da je v kopalnišču Dobrna oklofutal gospodično in so mu potem iz topliške sobe zmetali obleko in ga zmerjali; očitali so mu, da je nameraval posestvo Dobrna kupiti s prevaro (pod tujim imenom in 'lažnivim podpisom'); Adelsteinov sosed, baron Dienersperg, pa je zapisal, da je »Adelsteinov nevarni jezik zasejal v celjski četrti že veliko zla. Dobrniški baron naj bil znan po širjenju neresnic, zato so mu v dve plemiški hiši prepovedali vstop.«⁷

Komentirati velja še nekaj podatkov:

DRUŽABNIK: Gadolla omenja, da je imel baron Adelstein pri rudarskem poslu v Šoštanju družabnika, 'nekega Satnerja'. Kinderman leta 1780 pri opisu Šoštanjave navede kot lastnika rudnika »Frh. v. Adelstein und Komp.«⁸, pri čemer bi »Komp.« na prvi pogled pomenilo okrajšavo za »Kompanie« – torej »baron Adelstein z družabnikom (ali družabniki)«.

Drugačen podatek prinaša odgovor Okrajne gosposke Šoštanj na vprašanje štajerskega geografa dr. Georga Götha (1842): da sta imela rudnik že poprej v uporabi B[aron] Adelstein in Kompoš.⁹ Kompoši so bili dinastija znanih koroških svinčarjarjev; Franc Brunner in Gregor Kompoš sta npr. modernizirala rudnik svinca v Mežici (1809).

SREBRO: Gadolla omenja spletko – da je bil baron

zaveden, zvaljen v to drago igro. Kaže, da je bila vaba srebro. Množica strokovnih avtorjev (Kindermann 1780, Hermann 1782, Hacquet 1784, Keferstein 1829, Rolle 1857, Kraus 1913) piše, da je svinčev sijajnik, ki ga rudarijo v Šoštanju, obogatena s srebrom. Srebronosni rudnik v Šoštanju navajajo mnogi vodniki, časopisi in leksikonski opisi Šoštanjave pred vzponom tukajšnjega usnarstva, neredko kot edino informacijo o kraju (Šoštanj, trg s srebronosnim rudnikom svinca). Včasih piše celo, da je srebra veliko (stark silberhaltiges Bleibergwerk) oz. da je ruda kar srebrno-svinčena. Kako je bila resnica povsem drugačna, je zapisal že leta 1799 Joseph Marx baron Liechtenstein: da so poskusili (tako tisti, ki so jih izvajali na samem mestu, kot tisti, ki jih je na Dunaju izvedel cesarsko kraljevi deželni preskuševalec) pokazali 41–42 funtov rude v centu, brez sledi srebra. Da so imeli tisti, ki so se tega podjetja lotili, premalo montaniščenega znanja in je bila opustitev rudnika nezbežna.¹⁰ Franz Sartori je bil še neposrednejši: »Res je, da rudnik lahko uniči [podjetnika], vendar še to le, če se brez presoje, brez znanja, razvnet od lažnih skušnjav brezplodno z velikim naporom zagriže v goro in brez načrtov zažene drago, le na upanju temelječe podjetje, kot npr. pri Šoštanju v celjskem okrožju ...«¹¹ Morda je zapleteno dogajanje okoli rudnika služilo za navdih dr. J. Vošnjaku za motive v njegovi povesti Navzgor navzdol.

RUDNIK: Po Gadolli naj bi rudnik zaprl takoj po baronovi smrti. Dogajanje je bilo bolj zapleteno in se je že pred baronovo smrtjo vanj vpletla tudi država, da bi zavarovala svoj interes.

Razvoj situacije je povzel Dr. Maximilian Kraus, cesarsko kraljevi montanišični komisar:

»Po virih iz kartuzijskega samostana Žiče so rudnik v Hoji (Lokovica) pri Razborju pred nedoločeni časi uredili grofje Tattenbach in iz njega črpali svoje bogastvo. Zadnji Tattenbach je bil leta 1671 zaradi veleizdaje obglavljen v Gradu, njegova posestva pa zaplenjena. Tako so šli rudniki po zlu. Kasneje so se z njim poskusili kartuzijanci, vendar so po smrti gradbeno navdušenega vodje kartuzije rudnik podarili baronu Adelsteinu (verjetno nedvoumen dokaz, da rudnik tudi tisti čas ni bil ravno obetaven oziroma vsaj ne zelo donosen). Novoustanovljena družba je pričela z delom v Šoštanju in Razborju 1766. Vendar rudnik iz tako nesrečnih rok, kot so bile od grofa Tattenbacha, tudi Adelsteinu ni mogel prinesiti sreče. Imel je probleme z upraviteljem, potem rude pri taljenju niso dale dobrega izkoristka, tako da se je Adelstein vse bolj pogrezal v dolgove. 1781 je zato erar imenoval direktorja, ki

naj bi po eni strani sodeloval pri tem, da bi Adelstein povrnili predplačila, ki jih je za podjetje prejel od erarja, po drugi strani pa mu pomagal pri podjetju, povezanim z mnogimi težavami. Vendar pa se razmere niso izboljšale in potem, ko so delo v Razborju ustavili zaradi pomanjkanja in nenavadnega poteka rude, je prišel Peyrer k poslovojem v Šoštanju. 1784 je Adelstein umrl in obrat (rudnik in talilnica) je pod imenom »Raziskovalni rudnik svinca, srebra in galmeje pri Šoštanju« (Blei-Silber und Galmai Untersuchungsbau zu Schönstein) nadaljeval z delom na državne stroške.

Iz poročila cesarskih uslužbencev, ki so tačas nadzirali ali vodili delo, je jasno, s kakšnim težavami se je moral boriti obrat, ker so bile ploskve rude tako razmetane. Eden od njih je poudarjal, da ploskve rude obsegajo le nekaj čevljev ali največ seženj, med ploskvami rude pa se vrinja vmesno gradivo. Od 1794 so zato kopali le še kalamino, ko pa je zmanjkalo še te /.../ so obrat 1796 ustavili in vse nepremičnine vključno z zalogami rude in rekviziti dali naprodaj.«¹²

Dr. Friedrich Rolle navaja, da so rudarili predvsem na vzhodni strani Pake, in sicer samo svinčev sijajnik, ki vsebuje srebro ter se pojavlja v večjih in manjših nepravilnih nanosih in gnezdih, a je le v redkih primerih njegovo pridobivanje smiselno. Zdi se mu, da ta stari rudnik ni nikdar posebno cvetel. Proge in delovišča iz tega časa so bili široko razprostranjeni (sredi 19. stol.) še vedno odprti in prevozni.¹³

Leta 1783 je v rudniku država izvajala raziskovalna dela, izdelana je bila »Karta nekoč delujočega, zdaj pa v fazi cesarsko kraljevih raziskav nahajočega se rudnika svinca in galmeje na hribu Hoja (Hojaberg) pri Šoštanju, v Celjskem okraju, v deželi Spodnja Štajerska, ki ga je posnel meseca septembra leta '783 Paul Ignatz Peyrer, cesarsko kraljevi uslužbenec.« Dodati opisi so datirani v junij in november '784. Karto hrani avstrijski državni arhiv na Dunaju. Peyrer je bil rudarski strokovnjak iz Pliberka.

Leta 1784 je obrat obiskal in opisal razsvetljenec Baltazar Hacquet, francoski kirurg, naravoslovec in etnolog, tačas tajnik Kranjske kmetijske družbe: »Po ure od tam [od Šoštanj] sem na ravnini našel talilnico s 'pečjo na lonček' (ein Schmelzwerk mit einem Stichothen), ki je stala tam neuporabljena in je pripadala rudniku, vendar je glede na donos njegovih jam še ni bilo treba uporabiti. Po eni uri poti sem prišel na goro Pušnik, kjer je omenjeno podjetje kopalo galmejo in nekaj srebronosega svinčevega sijajnika. Čeprav jašek tedaj, ko sem

bil tam, ni deloval, sem si ga vseeno ogledal, vendar je pogled nanj dajal malo upanja.«¹⁴

Hacquet omeni, da je bila v talilnici »peč na lonček«. Med tremi vrstami talilnih peči (visoka peč (hohe Ofen), nižja 'kriva' peč (krumme Ofen) in peč na lonček (Stichothen ali Tiegelofen)) je bila slednja tehnološko najslabša. Bila je visoka le okoli dva metra, odprtino je imela samo spredaj in pred njo je bila poglobitev oz. lonec, v katerega je stekla staljena masa potem, ko so peč predrl s palico. Takšne peči so domnevno uporabljali do sredine 16. stoletja predvsem za pridobivanje srebra, v uporabi so bile še tudi v naslednjem (17.) stoletju; rudarski slovar iz 1778 pravi, da ni več uporabna. Torej je ob šoštanjskem rudniku dejansko stala peč, v kakršni bi lahko pridobivali tudi srebro. Baron Adelstein je bil le eden od številnih, ki so se v Šoštanju opekli z rudarstvom. Eberhard Clar je zapisal: »300 let se je ponavljalo vedno znova: lastniki so začeli z bujnimi upi, da bi potem s toliko večjim razočaranjem dejavnost opustili.«¹⁵

Anton baron Adelstein, svojčas lastnik šoštanjskega rudnika, in njegova žena Kajetana, rojena grofica Attems (Narodni muzej Slovenije, inv. št. 17798 in 17799, foto Tomaž Lauko, po: Golec, Vzpon in zaton Dienerspergov, str. 180)

¹ Orožen, Janko: Zgodovina premogovnika v Velenju. Celjski zbornik, Celje 1960, str. 258.

² Orožen, Ignaz: Das Dekanat Schallthal. Graz 1884, str. 161, 344.

³ Golec, Boris: Dobrna – eno stoletje dom potomcev Janeza Vajkarda Valvasorja. Kronika 3 62, Ljubljana 2014, str. 428, op. 25.

⁴ Gubo, Andreas: Geschichte der Stadt Cilli. Graz 1909, str. 319.

⁵ NSAM, Matične knjige, Celje – Sv. Danilj, Mrliška knjiga 1784–1807, fol. 1.

⁶ Golec, Boris: Vzpon in zaton Dienerspergov. Ptuj 2017, str. 179 ss.

⁷ Golec, Dobrna, str. 429, tudi op. 31.

⁸ Kindermann, Joseph Karl: Historischer und geographischer Abriss des Herzogthums Steyermark. Gratec 1780, str. 184.

⁹ Göthova topografija, kopije v arhivu Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, GT 413.4, str. 8.

¹⁰ Liechtenstein, Joseph Marx baron: Allgemeine Übersicht des Herzogthums Steiermark. Dunaj 1799, str. 54, 55.

¹¹ Sartori, Franz: Skizzirte Darstellung der physikalischen Beschaffenheit und der Naturgeschichte des Herzogthumes Steyermark. Gratec 1806, str. 76, 77.

¹² Kraus, Maximilian: Ein Beitrag über den Einfluss der Spaltenbildung, der Löslichkeit des Nebengesteins und vorlaufender Thermen auf die Entstehung von Bleiglanz-Zinkblendelagerstätten. Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen. Dunaj 1913, št. 45, str. 642.

¹³ Rolle, Friedrich: Geologische Untersuchungen in der Gegend zwischen Weitenstein, Windisch-Graz, Cilli und Oberburg in Untersteiermark. Jahrbuch der k. k. Geol. Reichsanstalt, Wien 1857, str. 483, 484.

¹⁴ Hacquet, Baltazar: Oryctographia Carniolica oder Physikalische Erdbeschreibung des Herzogthums Krain, Istrien und zum Theil der benachbarten Laender. 3. Teil, Leipzig 1784, str. 113.

¹⁵ Clar, Eberhard: Ein Beitrag zur Kenntnis der Blei-Zinkerzlagerstätte von Schönstein (Šoštanj) bei Cilli (Celje), Jugoslawien. Sitzungsberichten der Akademie der Wissenschaften in Wien, Bd. 138, Heft 5, 6 (1929), str. 283.

Oder

Janez Novak, drzna črna komedija v zvezdniški izvedbi

Pravzaprav bi morala napisati drzna črno-bela komedija, ne samo vizualno, temveč tudi vsebinsko.

Besedilo je delo znanega hrvaškega gledališkega in filmskega igralca, režiserja in avtorja dramskih besedil Saše Anočića, ki je letos maja nepričakovano preminil v starosti 53 let.

Svoje avtorske stvaritve je pogosto na oder postavil z ekipo mladih igralcev v zagrebškem Teatru Exit. Njegov Janez Novak – oziroma v izvirniku Smisao života gospodina Lojtrice, ki izhaja iz satiričnega humorja britanske nadrealistične skupine Monty Python, je na Hrvaškem postal nepogrešljiva uspešnica odrskih desk zadnjih 14 let in je prejel številne prestižne nagrade (med drugim na srečanjih/festivalih 31. Dnevi satire v Zagrebu, 14. Festival glumca v Županiji, 17. Maruličevi dnevi v Splitu, 11. Festival malih scen v Reki ali 5. Bok festival v Bjelovarju).

Pripoveduje zgodbo poštenega in delovnega človeka, tako rekoč vzornega državljana, ki je povsem zadovoljen s svojim skromnim življenjem: zjutraj v dolgočasno službo, iz službe naravnost domov k ženički, občasno pa navijanje »za naše« športnike pred TV-zaslono ... Vse dokler mu nekega lepega dne na sistematskem pregledu ne odkrijejo smrtne okužbe s skrivnostnim virusom.

Foto Urška Boljkovac

In da ne bo slabih novic premalo, se mu je virus »zažrl« v analno odprtino. Življenje se mu čisto obrne na glavo. A čeprav je popolnoma presunjen zaradi slabe novice, se odloči z boleznijo boriti zaradi svoje žene, ki jo ljubi, in prijatelja, ki ga ni nikoli razočaral. Kmalu pa na zelo krut način spozna, kako žalostna je resnica njegovega življenja in da njegova prava bolezen tiči nekje čisto drugje. Namreč, kako biti zdrav človek brez osnovnega človeškega dostojanstva?

Anočić s precej odštekanim humorjem mojstrsko nastavlja ogledalo nesmiselnosti ustroja družbe in usodi posameznika v njej. Metafora popolnega ponižanja posameznika ne bi mogla biti prikazana bolj drastično in eksplicitno: glavnemu liku v večjem delu predstave dobesedno »šarijo« po riti.

Igralec Anočićevo besedilo nudi edinstveno priložnost za ekspresivno igro, ki od njih zahteva, da dobro obvladajo tako fizično kot verbalno komiko.

Na Hrvaškem zelo priznana gledališka kritičarka Nataša Govedić je ob praizvedbi predstave za Novi list zapisala, da gre za: »... nenavadno kombiniranje Fassbinderjevega junaka – popolnoma izgubljenega in ponižanega malomeščana ter montypythonovsko pretiranega prikaza socialne krutosti, s katero se ta srečuje na delovnem mestu, v bolnišnici, v zakonski kuhinji in na drugih ravneh življenja. (Ustvarjalci) na oder prinašajo vse, kar tako zelo dobro poznamo iz lastnih izkušenj: aroganco, krutost in neempatčnost zdravnikov, navidezno osladnost, hkrati pa skrita izdajstva med zakonskimi partnerji, maltretiranje s strani nadrejenega, ki se poslužuje »duhovitih« pripomb, da bi čim bolj ponižal zaposlene, hinavščino s strani sodelavcev. (...) Predstava dejansko obravnava fenomen rakotvornosti: nastanek in razvoj smrtonosne bolezni, njene vzroke in postavljanje napačnih diagnoz, vrzel med bolniki in zdravniki ter

dejstvo, da dolgotrajno poniževanje skratka počasi uničuje obrambno moč organizma tipičnega državljana Republike Hrvaške ... Naj zaključim v duhu predstave: da zavarujemo lastno rit, prostovoljno prenašamo ves teror krivice, nad čemer se je res najbolj primerno zjokati od smeja.«

(Opomba: R. W. Fassbinder je bil nemški filmski režiser, ki je v svojih filmih prikazoval negativno sliko sociološke in psihološke geneze nemške »družbe obilja« in malomeščanske brezbržnosti ter gledalce rad šokiral z odkrito nespodobnostjo seksualnih (tudi homoseksualnih) prizorov in včasih zelo težko razumljivim naturalizmom.) Omenim naj še, da je poleg Janeza Novaka (oziroma Smisla života gospodina Lojtrice) najbolj zaslovela Anočićeva legendarna avtorska predstava Kavbojci (v izvirniku Kaubojci), ki je dočakala neverjetnih 500 repriz.

No, predstavo Janez Novak v odlični izvedbi žlahtnih komedijantov Tadeja Toša in Klemna Slakonje ter nedavnega prejemnika študentske Severjeve nagrade Gregorja Podričnika so premierno predstavili 25. 8. 2021, ko so z njo odprli letošnji SiTi Teater pod zvezdami. Iz hrvaškega jezika sta besedilo zelo spretno prevedla, priredila in tudi režirala scenarist in režiser Dejan Batočanin ter igralec in programski direktor SiTi teatra BTC Uroš Fürst.

Gregor Podričnik, ki ga bržkone poznate iz TV-oddaje Pri Črnem Petru, se je predstavil v naslovni vlogi. V pogovoru z novinarko Marjano Vovk (v članku Oddaja Pri Črnem Petru se je poslovala; kje je zdaj komandir Božo? z dne 19. 8. 2021 za spletne novice.Svet24.si) je Podričnik na vprašanje, kdo je pravzaprav Janez Novak, odgovoril: »Je neki slehernik, povprečnež v tej masi osmih milijard ljudi na svetu. Preprosto bi rad samo užival v tem, kar ima, bil po »regelcih«, ne delal težav in iskreno živel svoje malo življenje. Njegov cilj ni sreča, ampak želi biti srečen že na poti do tja. V bistvu pa je zelo nesrečen, a se prepričuje, da se sivina vsakdana da predreti. V tem pa izstopa iz povprečja, ker je njegova borba, da bi vseeno bil zadovoljen, neomajna.« Na vprašanje, koliko je Janeza Novaka v njem, pa je odgovoril: »Bore malo, ker sem tip človeka, ki se ne zadovolji hitro s »povprečnostjo«. Imam malo večje ambicije v življenju kot on.«

Ptujskega rojaka Tadeja Toša dobro poznamo kot dramskega in filmskega igralca ter televizijskega voditelja, a vrhunski so tudi njegovi stand-up nastopi, v katerih se vedno posveča aktualnim temam in se ne izogiba niti najbolj perečim družbenim vprašanjem. Neverjetno hitro in z očarljivo lahkotnostjo zna prehajati iz ene teme v drugo in nazaj, da dokonča poanto, njegove šale so zmeraj aktualne in humor piker, nikoli pa ni zloben ali sovražen. »V komediji je vse dovoljeno!« pravi. A njegovo norčevanje ima zmeraj globlji smisel, saj, kot še dodaja, rad razkriva »primitivnost in vulgarnost človeške biti«. Da je

ALICE ČOP

pravi showman, je znova dokazal v predstavi Janez Novak, kjer igra več vlog, na primer Novakovega sodelavca in zdravnika ali športnega komentatorja.

Popularni igralec, televizijski voditelj in imitator Klemen Slakonja je tudi v tej predstavi (kot smo pri njem že vajeni) odlično vključil ves svoj gibalni aparat in mimiko, in je, kot po navadi, zabaven, saj zna poskrbeti za hiter komični učinek. Tudi on nastopa v več vlogah – še posebej blesti v vlogi gospe Novak (njegove plesne kreacije po vzoru Baby (oziroma Jennifer Grey) iz filma Uma-zani ples na pesem The Time of my Life ne bom kar tako pozabila!), a se predstavi tudi v vlogah Novakovega nadrejenega in zdravnika.

Nekaj zares posebnega je likovna oziroma vizualna podoba predstave.

Ustvarjalci so se odločili za formo črno-belega stripa. Tako precizno izpeljani, stilizirani način igre kot odlična kostumografija Nene Hribar in izjemna scenografija ustvarjajo neverjetno popolno, vrhunsko estetsko celoto. Likovna podoba predstave je delo scenografke Urše Vidic in ilustratorja Natana Eskuja, za animacije je poskrbel Iztok H. Šuc.

V predstavi zvenijo hiti popularnih slovenskih glasbenikov, kot so Magnifico, Siddharta, Koala Voice, Klemen Klemen in Murat & Jose.

Absolutno priporočam ogled vsem, ki radi gledate alternativne sodobne predstave in znate razbrati njihovo pravo sporočilo, čeprav se skriva za absurdnim, v tem primeru precej drznim humorjem.

Super Brina – simpatici lutkovni muzikal o tem, da je prijateljstvo najpomembnejša življenjska vrednota

V ljubljanskem Gledališču MalihVelikih so pred tremi leti postavili na oder simpatičen lutkovni muzikal z naslovom Super Brina, ki je namenjen otrokom od dopolnjenega tretjega leta in pripoveduje o povsem navadni deklici Brini. Vzdevek Super Brina ji pripada, ker ceni prave življenjske vrednote in se zmeraj ravna po svoji vesti.

Pravljico si je zamislil, napisal in režiral vsestranski Joseph Nzobandora, ki ga najbrž bolj poznate pod umetniškim vzdevkom Jose, kot člana hip-hop dueta Murat & Jose. Sicer diplomirani pravnik in uveljavljeni glasbenik je tudi avtor scenarijev in dramaturg, plesalec ter igralec in sodeluje z različnimi gledališči: poleg Gledališča MalihVelikih na primer tudi z Mini teatrom (Kakec – Kakčeve dogodivščine, Sne-gulčica, Mizica, pogrnj se, Obuti maček in Kor-čenčkov palček) ali Plesnim teatrom Ljubljana

Velenjska publika je bila precej deljenih mnenj, kar se je občutilo že med samo izvedbo in tudi med aplavzom.

Mene osebno že dolgo ni tako navdušila nobena predstava.

Iskrene čestitke ustvarjalcem!

SiTi Teater BTC in Kreker (produkcija); avtor besedila: Saša Anočić; prevod, adaptacija in

režija Dejan Batočanin in Uroš Fürst, scenografija: Urša Vidic; ilustracije: Natan Esku; animacije: Iztok H. Šuc; kostumografija: Nena Hribar; luč in ton: Gašper Doljak; koreografija: Saša Pavlin Stošič, nastopajo: Klemen Slakonja, Tadej Toš in Gregor Podričnik.

(Predstava 24. 9. 2021 v Domu kulture Velenje)

Foto Urška Boljkovac

(Juri Muri v Afriki pleše). Za svoje ustvarjanje v gledališču za otroke je bil že večkrat nagrajen. Zgodba Super Brine je v bistvu zelo enostavna, kar je povsem primerno za najmlajše gledalce. Brina se skupaj s svojim lenobnim, nekoliko godrnjavim mačkom Zdenkom vsak dan odpravi do drevesa na robu gozda. Zasadila ga je njena babica in ji ga podarila za 7. rojstni dan. Ob drevesu Brina in Zdenko uživata, se igrata in pogovarjata – maček pa najraje o hrani; zato kmalu izvemo, da ima najraje pečenko.

Drevo na žalost pritegne pozornost sebičnega in pohlepnega Zlatoljuba – ugotovi namreč, da se med njegovimi koreninami skriva zlat zaklad. Zato se enostavno odloči, da bo drevo posekal. Zlatoljuba služi papagaj Gaj, ki se mu nenehno »lušta arrrašidov« (ki mu jih Zlatoljub nikoli ne kupi) in na skrivaj najbolj hrepeni po tem, da bi našel prave prijatelje. Gaj dobro ve, da posekati drevo ni prav. A nič ne more. Zlatoljub je v gonji za bogastvom neustavljiv, za svoj življenjski slog pa potrebuje vedno več denarja. »Moram si kupiti novo obleko,« izjavi Zlatoljub. Papagaj Gaj mu odgovori: »Saj imaš na sebi povsem novo obleko.« »Ja, a jutri bo stara,« se jezi Zlatoljub. Tudi k frizerju hodi vsak dan po drugo pričesko. Zanj vsakič plača cele 3 evre, pove otrokom Jose in vpraša, če je to veliko. Tu je še mnenje otroške publike deljeno, ker očitno ne vedo točno, koliko računajo frizerji. A ko začne Zlatoljub šteti: »Dva in dva in še dva evra, to je 222 evrov!« se otroci zelo glasno ne strinjajo in kričijo: »Ne! Šest!« Prav tako vedo, da je šest in tri devet in ne 63 evrov, ko kasneje Zlatoljub ponovno šteje denar.

Foto Ajda Žagar

Ko se Zlatoslav s sekuro hoče lotiti drevesa, se mu Brina na vso moč upre. Drevo skupaj z mačkom Zdenkom ubranita in tudi podkupiti se ne da in Zlatoljubu se trudi dopovedati, da ima drevo veliko večjo ceno kot vse zlato sveta (s čimer predstava dobi še EKO noto). »Dihamo kisik. Kdo misliš, da ga proizvaja?« ga sprašuje. Ker je neumen, ji odgovori: »A je to šolski test?! Ja, kdo? Kisik proizvaja tovarna za kisik,« in otroci v publiko spet dobijo priložnost, da se aktivno ne strinjajo.

Po nekaj zabavnih peripetijah, kot je zelo nežno, majhnim otrokom prijazno speljan poskus mačka ujeti papagaja (»Papagajči Gajči, slasten zalogajči, pridi, da te popapam. Jaz sem maček Zdenko – iz tebe bom naredil pečenko ...«) ali Zlatoljubova ugrabitev mačka Zdenka, da bo lahko Brino izsiljeval (maček za drevo), se papagaj na koncu odloči združiti moči z Brino in mačkom in s skupnimi močmi ubranijo drevo. In ker gre za prijazno pravljico, se tudi Zlatoljub na koncu poboljša.

Zakaj je torej Brina super? Kaj je njena super moč? Da leti kot Superman? Da premetava skale kot Peter Klepec? Ne, ne ... Ker je pogumna in ima srce na pravem mestu.

Če torej povzamemo samo shemo zgodbe, se Brina do svojega ljubljénčka obnaša lepo, Zlatoljub pa grdo. Brina je pametna, Zlatoljub je neumen. Brina je dobrega srca, Zlatoljub je hudobnež. Na začetku predstavljajo 2 para (Brina – maček Zdenko in Zlatoljub – papagaj Gaj). Dinamika predstave se spremeni, ko se začne papagaj družiti z mačkom, kar Brina omogoči s tem, da svojega ljubljénčka strogo ošteje in reši (v bistvu sovražnikovega) papagaja. Še eno njeno dobro dejanje ...

35-minutna predstava ima zelo prijeten tempo in je dobro uravnotežena – igra, glasba, ples, vse je v harmoniji. V uvodnem, sproščnem delu predstave igralca navežeta dober kontakt s publiko, med drugim tudi s pomočjo enostavne, interaktivne pesmice. Otroci dobijo navodilo, da morajo vsakič, ko zapojeta »Brina je ...«, zapeti tudi oni na ves glas: »... super Brina.« Besedilo gre tako:

»Brina je super Brina,
ker rešuje uganke in premetanke.

Brina je super Brina,
ker se reši iz vsake nastavljenе zanke.

Brina je super Brina,
ker računa in piše, bere in riše.

Brina je super Brina,
ker vsakemu pomaga, tudi če je zgaga!«

Pesmica se v predstavi ponovi še velikokrat, otroci pa jo vsakič navdušeno pojejo skupaj z igralcema, vsaj tako je bilo med velenjsko abonmajsko predstavo.

Pravzaprav ima vsak izmed štirih likov predstave svojo značilno pesmico (vse so nekako v slogu nežnega reggae, če bi morala definirati slog): Zlatoljub poje, kakopak, o denarju, papagaj Gaj o tem, kako rad bi imel prave prijatelje, najbolj zabavna pa je pesmica mačka Zdenka o pečenki, ki jo naravnost obožuje – in otroci zopet dobijo priložnost, da pojejo skupaj z njim (tokrat pojejo besedo »pečenka«/»pečenko«). Tudi ta pesmica ima dovolj enostavno besedilo, da si ga majhni otroci lahko takoj zapomnijo:

Foto Ajda Žagar

»Jaz sem maček Zdenko, najraje imam pečenko ...« in tako dalje.

Pod simpatično glasbo sta skupaj podpisana Murat & Jose, besedilo pesmi je delo Josepha Nzobandore.

V predstavi skupaj s Josejem nastopa gledališka in filmska igralka Ana Ruter, ki se je z lutkami srečala že večkrat – po končanem študiju na AGRFT je namreč med drugim nastopala tudi v predstavah Lutkovnega gledališča Ljubljana (Lepotica in zver, Šuško ali Narcis in Eho).

V pogovoru z novinarko Tejo Pelko je Jose (v članku z naslovom Med njegovimi oboževalci so tudi štiriletniki z dne 8. 12. 2018 za Njena.si) povedal, da se ustvarjanje otroške predstave ne razlikuje kaj dosti od ustvarjanja predstave za odrasle – prav tako se je treba naučiti besedilo, usvojiti mizansceno in odigrati like. »Najbolj se razlikuje v tem, da moramo imeti pred očmi, da je to predstava za otroke in da moramo zato komunicirati z njimi na način, ki ga razumejo. (...) Otroci so najbolj neposredni v svojih odzivih. Če jim je predstava všeč, ti bo to takoj jasno, smejali se bodo, navijali za svojega junaka ali trepetali zanj, obmolknili, ko bo napeto. Pri otrocih zelo dobro veš, kdaj »padejo not«. Prav tako ti je hitro jasno, če jim je dolgčas ali pa jih zgodba ne zanima.«

Na vprašanje, če kdaj kakšen otrok pride do njega po predstavi, je odgovoril: »Ja, pridejo tudi mladi oboževalci. Najbolj me je presenetilo, ko je prišel do mene nek štiriletnik po predstavi Mizica, pogrnji se in me vprašal, kdo je naredil glasbo. Rekel sem mu, da sem jo jaz in potem mi je rekel: »Dobra muska!« Po navadi otroci niti ne opazijo glasbe, ampak dojemajo vse kot celoto, tako da sem bil res presenečen.«

Za dramaturgijo predstave Super Brina in nevsiljivo všečno koreografijo je poskrbela Tjaša Jerak, ki je med drugim leta 2016 plesala v zanimivem avtorskem projektu Maše Kagao

Knez Momentum – Avenija ujetih trenutkov, sodobnem plesno-glasbenem mozaiku, ki je povezoval evropske in afriške (tako urbane kot tradicionalne) gibalne in glasbene tradicije.

Preprosta, hkrati pa zelo učinkovita je likovna podoba predstave. Scenografka Neva Vrba, ki je s Josejem v Gledališču MalihVelikih sodelovala že na njegovem avtorskem igrano-lutkovnem muzikalu Afriško sonce (2016), se je tokrat odločila kot scenske elemente uporabiti lesene zaboje (en večji v ozadju in šest navadne velikosti) ter leseno lestev, ki, nameščena na sredini odra in na vrhu okrašena z bujnim listjem, predstavlja Brinino drevo. Vsi omenjeni elementi so pobarvani z umirjenimi barvami zemeljskih tonov. Z enostavnimi prestavitvami teh igralca v hipu pričarata različne prostore (gozd, hišo, igrišče z gugalnico, zapor itd.). Zaboji so uporabljeni tudi »aktivno,« ko se v njih skrita po odru premikata maček in papagaj v situaciji, ko se lovita. To je zelo zabavna rešitev prizora. Na koncu predstave igralca na drevo namestita štiri zaboje in tako pred našimi očmi nastane hišica na drevesu – za vsakega izmed štirih likov en prijeten kotiček ...

Neva Vrba je za predstavo sama izdelala tudi zares čudovite lutke tipa maneken. Včasih sodeluje tudi na precej zanimivih gledaliških projektih, kot je Prešerna pot Hiše otrok in umetnosti.

Če boste predstavo Super Brina kje zasledili in imate majhne otroke, vam vsekakor priporočam ogled.

Gledališče MalihVelikih; avtor besedila in režiser: Joseph Nzobandora – Jose, dramaturginja in koreografka: Tjaša Jerak, avtorja glasbe: Murat & Jose; scenografka in izdelovalka lutk: Neva Vrba; nastopata: Ana Ruter in Joseph Nzobandora – Jose.

(Predstava 16. 10. 2021 v Domu kulture Velenje)

Dnevi evropske kulturne dediščine

Skrivnosti sodavičarstva

MILOJKA B. KOMPREJ

Letošnji Dnevi evropske kulturne dediščine, ki jih organizira Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, so bil namenjeni kulinariki. Muzej Velenje je 2. oktobra v sodelovanju z društvom Kraherl iz Šmartnega ob Paki na velenjskem gradu postavil razstavo Pozabljeni pok. V okviru tega je bila predstavljena proizvodnja kraherla, zelo zanimive in žal že skoraj pozabljene pijače. Ob bok temu pa tudi proizvodnja sodavice, kjer je bilo na ogled več pripadajočih eksponatov, pretežno na podlagi zapuščine Draga Miklavca iz Šmartnega ob Paki. Z njo upravlja Janez Dvornik oziroma predsednik društva Kraherl.

Na tokratni razstavi je bilo videti pripomočke, ki so se uporabljali za proizvodnjo in stekleničenje prvih gaziranih pijač pri nas. Na odprtju je Dvornik zbranim opisal postopek pridobivanja obeh pijač in izpostavil nekatere zanimivosti. Nerešeno na primer je vprašanje izdelovanja steklenic za kraherl, saj noben izmed virov ne navaja tega podatka. Obstaja podatek, da je steklarna Hrastnik leta 1930 želela uvesti proizvodnjo steklenic, ki bi morale biti izjemno odporne, a jim zaradi zahtevne tehnologije ni uspelo. Obstajajo pisni viri, da so steklenice za sifon izdelovali v Srbiji in na Češkem. Dvornik je skupaj z nekaterimi člani tudi raziskoval delovanje glažut pri nas in možnosti izdelave na Pohorju ali na Kozjanskem. Prvi sodavičarji so bili na slovenskem že pred letom 1900. Obstaja nekaj zapisov o tem, predvsem potem ko so se leta 1902 povezovali v zadrage. Ob tem je zanimivo, da tudi plina, potrebnega za polnjenje, na začetku ni bilo mogoče dobiti pri nas. Dobivali so ga iz Avstrije. Po letu 1958 je bila proizvodnja prepovedana, žal tudi o prepovedi ne obstaja nobena dokumentacija, rečeno je bilo, da je zdravju škodljivo. Verjetno pa se je sodavičarstvo prenehalo zaradi konkurenčnosti večjih podjetij, ki so polnila na sodobnejši način.

Pogovor ob odprtju razstave je vodil Damijan Kljajič, ki je poleg Jožeta Kranjca, Tjane Vidmar in še nekaterih člani društva. Skupaj z Dvornikom, Tinotom Mandelcem, ki je restavriral del Miklavčeve zapuščine, in ostalimi, je ustvaril lep in topel vpogled nazaj, na čase, ko se je po gostinskih obratih točil sifon in so bili mehurčki prijazni in redki. Urica klepeta se je zaključila s pokušino pokalice, poleg Maroltove je bila na voljo tudi Grumova Pašareta, ki jo je prinesel eden izmed sodelujočih.

Ker je razstava že mimo, se veselimo obiska Dvornikovega muzeja o sodavičarstvu v Šmartnem ob Paki. Mogoče že letos.

Foto Milojka B. Kompelj

Foto Milojka B. Kompelj

Gobe

Uživanje gob

Podnebne spremembe in temperaturni ekstremi, kot so suša, hladni ali vročinski vali, ne prijazno ljudem, niti živalim, rastlinam niti gobam. Morda so nas gobe letos želele opozoriti na človekov mačehovski odnos narave?

V oktobru se je podgobje le okrepilo in se odločilo, da poskrbi za svoje potomce, zato so iz zemlje pog-nali trosnjaki, ki jih imenujemo gobe, katerih trose (kot semena) raznaša veter, voda in živali v bližnj in daljno okolico. Razveselilo je nabiralce gob, da pokusijo gobje specialitete.

V pradavnini je človek (homo sapiens), tako kot številne živali, užival glive in gobe. Logično lahko sklepamo, da si je z gobami tešil lakoto. To pa ni vse. Podobno kot z zelišči so se naši davni predniki z gobami tudi uspešno zdravili. Ko so se pred stoletji »civilizirani« raziskovalci srečevali z domorodci na novo odkritih celinah in kontinentih našega planeta, so tamkajšnji domorodci jedli gobe tudi kot zdravilo in za večjo fizično moč. Ob njihovih ritualih so pripravke iz zelišč in gob uživali s ciljem, da se je njihov um za

Pozna livka (martinovka), Clitocybe geotropa – užitna Foto Jože Lekše

nekaj časa odselil iz okvirjenega realnega sveta. Stari zapisi potrjujejo, da so Kitajci, Egipčani, Grki in Rimljani že pred tisočletji gobe zelo cenili in jih tudi umno uporabljali. V vseh teh obdobjih pa so se uživalci gob kdaj tudi zastrupili in to v vseh slojih prebivalstva. Zapisano je, da so zaradi zastrupitve z gobami umirali faraoni, kralji, cesarji in verski veljaki. V našem okolju so v času naših pradedov in dedov posamezniki nabirali in uživali gobe, da so se z njimi nasitili. Zaradi skopega poznavanja pa so bile tovrstne zastrupitve pogoste. Še danes je ohranjen rek: »Šel je po gobe.«

Človek današnjih dni ne odhaja v naravo nabirat gozdnih sadežev in gob v želji, da bi si potešil lakoto, temveč zato, da se tam sprosti in z najdenimi darovi narave tudi popestri svoj jedilnik. Nabira gozdne sadeže (jagode, borovnice in maline), zelišča in gobe. V začetku tretjega tisočletja imamo na razpolago obširno literaturo z vseh področij – tudi o glivah in gobah. V Sloveniji imamo številne dobre poznavalce in determinatorje (določevalce) gob. Večina nabiralcev današnjih dni pa še vedno posega le po vrstah gob, ki so jih nabirali naši predniki – lisičke in jurčke (gobane). Zaradi prekomernega nabiranja, podnebnih sprememb in onesnaženega okolja so današnje dni nekatere vrste gobanov že na meji izumrtja in zato je v Sloveniji z uredbo zavarovanih 40 vrst gob. Z boljšim poznavanjem in nabiranjem več vrst užitnih gob lahko gobje jedi obogatimo in popestrimo. V sezoni jih uživamo največ dva do trikrat na teden kot dodatek jedem ali kot začimbo. V njih so prisotne težke kovine in so tudi radioaktivne. Količina teh zdravju škodljivih snovi je odvisna od vrste gobe in okolja, kjer je goba zrasla.

Če je gobja bera obilna, nabiramo zmerno (največ 2 kg očiščenih gob na dan) in se držimo uredbe o varovanju prosto živečih gliv in gob. Majhne, še ne razvite in stare primerke gob, pustimo na rastišču! Nekaj si jih lahko shranimo za zimske dni – jih posušimo, vložimo v kis ali damo v zamrzovalnik. Zmrzovanje je primer-no le za nekaj vrst gob. Najbolje je, če jih zaužijemo sveže nabrane. Izven sezone je prav, da si občasno

JOŽE LEKŠE

privoščimo tudi gojene. Proizvajalci zatrjujejo, da umetno gojene gobe kopičijo manj radioaktivnih snovi kot prstoživeče v naravi. Posameznikom okus in sestavina gob ne ustreza. Za vegetarijance in vegane je priporočljivo, da jih občasno uživajo in s tem dajo telesu nujne sestavine, ki so podobne tistim, ki jih imajo mesni izdelki.

Pri nabiranju in določanju gob, ki jih bomo uživali, moramo biti zelo previdni. Poznatni moramo osnovne družine gob in njihove značilnosti! Možnost zastrupitve ni pomembna glede na vrsto gob, ki jih posameznik uživa, temveč kako dobro gobe pozna in kako pozorno vsako pred pripravo pregleda. Tudi z užitnimi gobami se lahko zastrupimo, če smo nabrali stare ali če jih nismo prav shranjevali. Večine dobro očiščenih gob pred uporabo ni treba prati.

Gobe, ki jih strokovna literatura navaja kot užitne, lahko uživamo tudi surove in jih ni treba prekuhava-ti in nato vode zavreči. Če smo v zrelih letih in nimamo zdravstvenih omejitev, lahko pri jedi užitnih gob, zaradi lažje prebave, popijemo tudi manjšo količino alkohola. Vendar velja to le za gobe, ki so v literaturi opisane kot užitne gobe!

Večina surovih gob, ki so pogojno užitne, je strupenih. Če te gobe prekuhamo ali spečemo, postanejo užitne, ker pri termični obdelavi strupi v teh gobah razpadejo. V sodobni literaturi smo dolžni preveriti omejitve. Nekatere pogojno užitne gobe namreč niso združljive z alkoholom. To so nekatere vrste gobanov, tintnic in še nekaj manj znanih vrst.

V strupenih in smrtno strupenih gobah s kuhanjem strupi ne razpadejo! Teh gob nikoli ne okušamo in jih čim manj prijemamo. Na rastišču jih ne uničujemo in jih ne nabiramo. Smiselno pa je, da zanimive primerke gob fotografiramo in se s tem posredno izobražujemo. Znanje o glivah in gobah se tako kot pri vseh vejah znanosti spreminja in dopolnjuje. Za globlje spoznavanje uporabimo literaturo, ki je bila izdana po letu 2000.

Zapišimo spomine

DOBRA POT

zavod za kulturo in sonaravno delovanje

Zavod Dobra pot zbira sredstva za prvo vseslovensko akcijo zapisovanja spominov starejših

Zavod Dobra pot, ki že vrsto let osvešča o naši naravni in kulturni dediščini ter skrbi za njuno ohranjanje, je začel s kampanjo za množično financiranje prve vseslovenske akcije zapisovanja spominov starejših. S pobudo Zapišimo spomine, ki jo bodo izvedli s pomočjo svoje aplikacije Zapisi spomina, želijo zbrati kar največ zgodb iz vseh koncev države, obenem pa mlade povezati s starejšo generacijo, ki se vse prepogosto sooča z osamljenostjo. V zavodu za uresničitev svoje pobude, s katero bodo odprli zakladnico spominov starejših, zbirajo 5000 evrov, sredstva pa je mogoče prispevati na platformi za množično financiranje lokalnih nevladnih organizacij Huda pobuda.

Barka, 19. oktober 2021 – Starostniki so zakladnica modrosti, izkušenj in spominov, s svojimi zgodbami pa pogosto gradijo mostove med preteklostjo in prihodnostjo. Kljub temu se številni znajdejo v situacijah, ko ne morejo izkoristiti svojega potenciala, saj se soočajo z osamljenostjo in odrinjenostjo na rob družbe. Na drugi strani pa mladi niso več v stiku z dediščino našega prostora, mnogi običaji pa izginjajo. Prav ta medgeneracijski prepad naslavlja Zavod Dobra pot, ki s svojo aplikacijo Zapisi spomina omogoča beleženje in objavljanje vedenj, pričevanj ter zgodb starejših o različnih vidikih življenja v preteklih obdobjih.

Da bi aplikacijo približali kar najširšemu krogu potencialnih zapisovalcev spominov, s tem pa zbrali zgodbe iz vseh koncev Slovenije in tako ohranili ustno izročilo, bo zavod spomladi izvedel vseslovensko akcijo zapisovanja spominov. S tem namenom je ekipa na platformi Huda pobuda začela s kampanjo množičnega financiranja, s katero želijo zbrati 5000 evrov donacij.

Sredstva bodo namenili navdihovanju in vključevanju prostovoljcev, njihovem izobraževanju o uporabi aplikacije Zapisi spominov in organizacijo pogovorov s starostniki po celi Sloveniji, hkrati pa bodo v sklopu kampanje poskrbeli tudi za navduševanje starejših, da bodo z zapisovalci delili svoje pripovedi. Cilj akcije je namreč obuditi medgeneracijske pogovore in vezi ter ustvariti prostor za čarobne trenutke, ko se znanje prenaša iz generacije na generacijo. Po besedah snovalcev nam lahko prav zgodbe iz preteklosti služijo kot zgled, opozorilo ali smerokaz za prihodnost.

Zavod Dobra pot, ki prihaja iz Brkinov, sicer že sedmo leto izvaja najrazličnejše projekte, s katerimi osvešča o naravni in kulturni dediščini našega prostora ter skrbi za njuno ohranjanje. Dediščino na najrazličnejše načine uporabljajo kot vezivo, ki povezuje skupnosti, s svojo aplikacijo za zapisovanje spominov pa skrbijo tudi za zmanjševanje digitalnega prepada med generacijami. Tokrat bodo sredstva za delovanje zbirali na platformi Huda pobuda, ki jo je razvil inštitut Danes je nov dan, namenjena pa je zagotavljanju infrastrukture in pomoči mladim, manjšim ali lokalnim nevladnim organizacijam pri pridobivanju donacij in podpornikov.

Zavod Dobra pot in njihovo pobudo Zapišimo spomine je mogoče z donacijami preprosto podpreti na spletnem mestu **Huda pobuda** (www.hudapobuda.si), prav tako pa je že mogoče [izkazati interes za priključitev prostovoljcem](#), ki bodo ob izvedbi pobude zapisovali zgodbe.

Skupaj.

Bogoslužna oznanila

31. OKTOBER, ŽEGNANJSKA NEDELJA, SV. MAŠE NA 31. NEDELJO MED LETOM:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjna mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Sv. Anton ob 10.30, **zahvalna nedelja**

1. NOVEMBER 2021, VSI SVETI, SV. MAŠE:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 8.30
Bele Vode ob 10.00 z molitvijo na pokopališču
Zavodnje ob 10.00 in 14.00 z molitvijo na pokopališču
Podkraj ob 14.00 z molitvijo na pokopališču
Šoštanjna mestna cerkev ob 18.00 molitev rožnega venca

2. NOVEMBER 2021, SPOMIN VSEH VERNIH RAJNIH, SV. MAŠE:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 18.00
Šoštanjna mestna cerkev ob 7.00
Bele Vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00

7. NOVEMBER 2021, ZAHVALNA NEDELJA, SV. MAŠE NA 32. NEDELJO MED LETOM:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjna mesta cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Ravne ob 10.30, **zahvalna nedelja**

14. NOVEMBER 2021, SV. MAŠE NA 33. NEDELJO MED LETOM:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjna mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Topolšica ob 10.30, **zahvalna nedelja**

21. NOVEMBRA 2021, SV. MAŠE NA NEDELJO KRISTUSA, KRALJA VESOLJSTVA:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjna mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30
Zavodnje ob 10.00
Gaberke ob 10.30, **zahvalna nedelja**

28. NOVEMBRA 2021, SV. MAŠE NA 1. ADVENTNO NEDELJO:

Šoštanjna župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjna mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30
Zavodnje ob 10.00

Sv. maše v domu Zimzelen: 9. 11. in 23. 11. ob 19.00.

Večeri pod kozolcem

27. septembra so pod kozolcem Kulturnice potekali letošnji že drugi Večeri pod kozolcem. Pod mentorstvom Polonce Dobnik sta prireditelji vodili Lavra Videčnik in Mojca Videmšek. Glasbeni program so pripravile Ajda Dobnik, Anja Reberšak in Urška Videnšek. Poezijo je prebiral Ana Anita Lekše. Tokratna gostja večera je bila domačinka Tjaša Rezman.

Tjaša je aktivna na več področjih, in sicer je gasilka, tabornica, pesnica, likovnica, pisateljica in vzgojiteljica predšolskih otrok. Na ogled je postavila tudi nekaj svojih likovnih del, praznične voščilnice in predpasnike, ki jih izdeluje iz starih kavbojk. Sledil je intervju s Tjašo Rezman, ki ga je vodila Mojca Videmšek. Povprašala jo je o tem, kaj vse jo v življenju zanima, predvsem pa jo je zanimalo, kako najde navdih, ideje in čas za vse dejavnosti, s katerimi se ukvarja poleg službe. Tjaša je povedala, da jo veseli marsikaj, predvsem pa likovno izražanje. Za likovno ustvarjanje se

ALEKSANDER GRUDNIK

je izobraževala pri mnogih znanih likovnikih. Veseli jo tudi besedno izražanje na papirju in trenutno piše knjigo. Tudi delo vzgojiteljice jo veseli, pri delu z otroki pa pogosto najde dobre ideje, ki jih tudi udejanji. Pri slikanju potrebuje predpasnike, ki si jih sama naredi iz odsluženih kavbojk. Nekaj jih je izdelala tudi za prijateljice. V prihodnosti si želi imeti lasten atelje, za katerega že ima ime, in sicer Atelje sanj. Zanimiv program se je zaključil s krajšim druženjem pod kozolcem.

Večeri pod kozolcem 2, 2021

Foto A. Grudnik

Kulturnica Gaberke v mesecu septembru in oktobru

Kulturnica Gaberke je v mesecih september in oktober organizirala kar nekaj dogodkov, poskrbeli pa so tudi za obnovitev dotrajane lesene ograje na prireditvenem prostoru pri kozolcu Kulturnice.

Večina dejavnosti je bila namenjena obujanju starih kmečkih opravil in običajev. 22. septembra je bila opravljena tradicionalna košnja s koso na strmem terenu v Plešivcu, ki se je je udeležilo 12 članov društva. Sledile so priprave na ličkanje koruze. 24. septembra smo obrali koruzo, nekaj dni kasneje pa smo jo na kmetiji Ostrovršnik tudi ličkali in obesili v odre. Ličkanja se je udeležilo 24

članov društva. Za dobro voljo je poskrbel Branko Špital, ki je povedal nekaj zanimivih starih prigod. 4. oktobra so bili starodobni kolesarji povabljeni na srečanje starodobnikov, ki sta ga skupaj organizirali Turistično društvo Dobrna in Turistično društvo Vojnik. Udeleženci so si ogledali grad

ALEKSANDER GRUDNIK

Lemberg in dvorec Tabor v Višnji vasi, zaključek srečanja pa je bil v Vojniku. Kolesarjem so se na panoramski vožnji pridružili tudi starodobni avtomobili.

Ličkanje koruze

Foto A. Grudnik

Dnevi medgeneracijskega sožitja Šaleške doline

V ŠPZDU dobro sodelujeta tudi društvi upokojencev Ravne in Šoštanj

Prvič v letu 2019, lansko leto je odpadlo zaradi krona epidemije, letos pa so v polnem zagonu pri Šaleški pokrajinski zvezi DU na mestnem trgu v Velenju organizirali izjemno predstavitev vsega, kar najboljše znajo in zmorejo člani 10 društev in kluba upokojencev v širši Šaleški dolini. V zvezo sodijo nedvomno tudi aktivna društva upokojencev DU Šmartno ob Paki, DU Ravne in

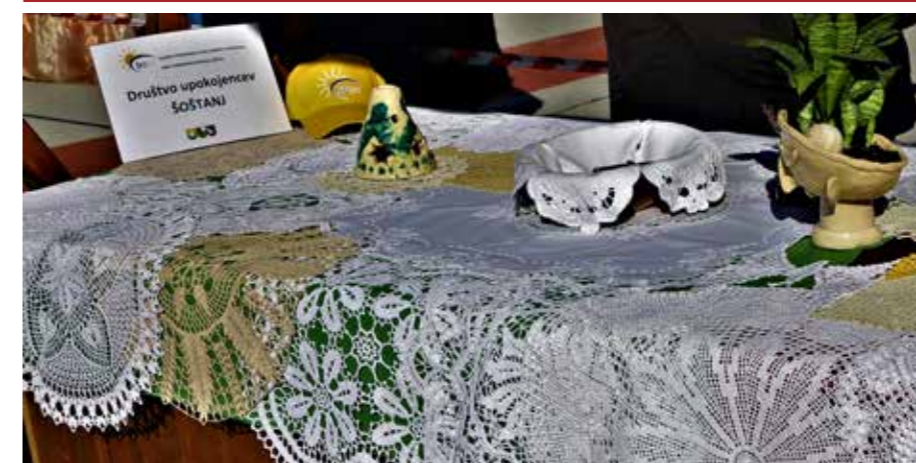
JOŽE MIKLAVC

DU Šoštanj, ki so sodelovala na festivalu svojih dejavnosti. Na predstavitvi, ki so jo izvedli pri kulturnem domu, je voditelj Milan Tepej, podpredsednik ŠPZDU Velenje, predstavil dejavnosti in značilnosti delovanja vsakega društva in s tem moč in koristnost tako organiziranih upokojencev v civilni družbi ter lokalnih skupnostih. Med tem so opravili svoje nastope tudi kulturniki in glasbene skupine iz različnih krajev ter društev, na kar so povsod zelo ponosni. Dnevi medgeneracijskega sožitja (DMS) ŠPZDU so se pričeli z naborem prireditev: literarni večer v Vinski Gori (starejši literati in mladi pevci), v predverju stavbe Mestne občine Velenje pa so dan pred osrednjo prireditvijo na trgu postavili razstavo ročnih del oz. rokodelskih izdelkov članov 9 društev. Ob tem so nekaterim najzaslužnejšim podelili priznanja in se jim zahvalili za neumorno delovanje na tem področju. Priznanje so organizatorji vročili tudi Mariji Bahun, ki zadnja leta živi v Šentvidu pri Zavodnju in ustvarja kot mentorica pri nekaterih društvih. Rokodelska tržnica naslednjega dne pa je pokazala, kako izvirni, delovni, ustvarjalni in koristni so lahko izkušeni ljudje v poznih letih življenja. Če že ne za tržne potrebe, za dom in družino prispevajo veliko dobrin, tehničnega znanja, kulturnega izročila in zdravega prehranjevanja. Nenadomestljivo pa je tudi sobivanje z mladimi družinami in delno pri vzgoji mladega rodu. Poleg vsebinskega nagovora predsednika pokrajinske koordinacije ŠPZDU Franca Vednika, ki je ob podpredsednici Vladimiri Tisnikar privabil v sodelovanje na predstavitvi tudi DU Mislinja, Pokrajinska zveza DU Koroške, Andragoški zavod U3ŽO Šaleške doline, Društvo zeliščarjev in nekatera druga društva, so izrekli priznanja za aktivnost in velike uspehe pri pomoči bližnjim starejšim (projekt Starejši za starejše) ter v meddruštvenem sodelovanju v domači regiji predstavniki treh občin: med njimi župana Občine Šoštanj Darko Menih in gostiteljske MO Velenje Peter Dermol. Menih je pohvalil delo obeh društev (DU Ravne in DU Šoštanj) in njihovih vodstev, hkrati pa tudi usmeritve pomoči in sodelovanja upokojencem v občini Šoštanj. Ob slikovitem spremstvu »šoštanjskih meščank« iz časa pred 110 leti, ko je Šoštanj prejel mestne pravice, je Menih izrazil dobro sodelovanje med sosednjima občinama in tudi v okviru pokrajinske zveze upokojencev. Velenjski župan Dermol je svoj pozitivni nagovor o sodelovanju zaključil: »Tudi v prihodnje bomo negovali dobre odnose in sodelovanje, mi pa računamo na vas, dragi upokojenke in upokojenci.« DMS so potekali tudi ob številnih športno-družabnih srečanjih, okroglo mizo o pacientovih pravicah. V obdobju, ko se obolenost s koronavirusom spet nevarno plazi po naši deželi, vodstva ŠPZDU in vseh društev upokojencev sodelujejo z zdravstvenimi ustanovami in namenljajo medsebojno skrb za spodbude k cepljenju proti koronavirusu in gripi ter potrebno pomoč ob obolenju. Pravijo, ne boste ostali sami, še posebej ne, če ste z nami. Dogajanje na sejmu Rokodelska tržnica so pospremile številne glasbeno-plesne skupine, ki so del upokojenskih društev ali so z njimi tesno povezane.

Marija Bahun in predsednik komisije za rokodelstvo pri ZDUS Branko Suhadolnik na rokodelski tržnici

Foto Jože Miklavc

Razstavljale so tudi urne roke članic DU Šoštanj.

Foto Jože Miklavc

Prejemniki priznanj Rokodelskih delavnic in razstave ob DMS za leto 2021

Foto Jože Miklavc

Knjižnica

Mestna knjižnica Šoštanj – november 2021

MARJETKA BLATNIK

Prireditve bodo potekale skladno z navodili NIJZ.

KNJIŽNI SEJEM

PONEDELJEK, 8. 11., 10.00–18.00

Za vse ljubitelje starih knjig, sejem rabljenih knjig, prvi ponedeljek v mesecu.

Da knjige ne bi romale na odpad, jim skušamo najti na sejmu nov dom, tako ohranimo dostojanstvo starih odsluženih knjigam, ki še vedno nosijo v sebi sporočilo za vsakogar, ki si bo vzel čas zanjo in njene porumenele liste.

Poleg podarjenih knjig prodajamo tudi knjige, ki so odslužile svojo nalogo v naši knjižnici, z namenom, da najdejo pot med ljudi in tako polepšajo dan strastnim bralcem in zbirateljem.

Simbolična cena knjige je 1 €.

RAZSTAVE

Spominska razstava ob 80. obletnici prvega partizanskega napada na Šoštanj, ki se je pripetil v noči na 8. oktober 1941. Građivo so prispevali Zvone Čebul, Samo Čebul, Frenk Špiler in Dušan Rebec.

Razstava bo na ogled do konca meseca decembra.

48. MALA NAPOTNIKOVA KIPARSKA KOLONIJA

Letos je potekala že 48. mala kiparska kolonija, ki jo je organizirala Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje. Z njo ohranjajo spomin na akademskega kiparja Ivana Napotnika. Mladi kiparji so ustvarjali vsak na svoji šoli. Na letošnji kiparski koloniji je sodelovalo 29 učencev iz 8 osnovnih šol iz Šaleške doline, ki jih je pri delu vodilo 9 mentorjev. Na razstavi vam v ogled ponujamo vseh 12 letos ustvarjenih lesenih kipov in skulptur. Na ogled bodo do konca meseca decembra. Uživate v ustvarjalnosti mladih kiparjev.

ALEKSANDER KAVČNIK: LEPI KAMEN – ŠOŠTANJ 110

Aleksander Kavčnik se ob občinskem prazniku in 110. obletnici pridobitve mestnih pravic Šoštanj

predstavlja s serijo fotografij. Vse fotografije so bile posnete z mobilnim telefonom Huawei P30 Pro.

Razstava bo na ogled do konca meseca novembra.

NAŠE MESTO ŠOŠTANJ

(otroški oddelek Mestne knjižnice Šoštanj)

Otroci vrtca Šoštanj so ustvarjali ob 110. obletnici mesta Šoštanj.

POTOPIS IN PREDSTAVITEV KNJIGE

VIKI GROŠELJ: KRONA SLOVENIJE

TOREK, 9. 11., OB 18.30

Alpinist in plodovit knjižni publicist s področja alpinizma in gornišva Viki Grošelj je lansko karanteno preživel konstruktivno, saj si je zamislil lastno pohodno pot, ki po njegovem mnenju združuje najlepše, kar ponujajo slovenske gore. Rezultat je vodnik s pomembnim naslovom Krona Slovenije, ki planinca popelje na približno desetdnevno pustolovščino po krožni poti Ljubljana–Triglav–Stol–Grintovec–Ljubljana.

BRALNI PAKET

PRIVOŠČITE SI ... ČAS ZA KNJIGO

Čas se ustavi v družbi dobre knjige, zato se pustite presenetiti in si postrezite s paketom treh romanov po izboru vaše knjižničarke ali knjižničarja. Verjame-mo, da vam bo ta način olajšal varno izposojanje knjig in vas zazibal v pisane jesenske dni.

PRIREDITVE ZA OTROKE IN MLADINO

PRAVLJIČNA JOGA

ČETRTEK, 11. 11., OB 17.00

Ob poslušanju zgodbe bomo otroke popeljali v svet jogijskih položajev (asan). Postali bodo lahko hrabri junaki, pogumni levi, zviti krokodili, lahkotni vetrovi ali pa prikupni kraljeviči in princeske.

Pravljíčna joga je namenjena otrokom, starejšim od treh let, ki na pravljících lahko ostanejo brez spremstva staršev. Z vami bo Nina Časl.

Zaželeno je, da se na prireditve predhodno prijavite v Mestni knjižnici Šoštanj s klicem na 083 843 888.

ČETRKOVA PETA

ČETRTEK, 18. 11., OB 17.00

Ustvarjalnica za otroke in starše s Tjašo Rezman. Dogodek prireja Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje – Vila Rožle. Zaradi lažje izvedbe delavnice je zaželeno prijavo na mzpm.velenje@vilarozle.si ali po telefonu 03 897 75 40.

PRAVLJIČNA MEDITACIJA ZA OTROKE Z JANJO

IN MEDVEDKOM TAPKOM

ČETRTEK, 25. 11., OB 17.00

Sproščanje s pravljíčno meditacijo in tapkanje, pri katerem se bodo otroci »polnili« s pozitivno in ustvarjalno energijo. Otroci se zelo hitro odzovejo na tapkanje, kadar pri tapkanju uporabimo medvedka ali kako drugo igračko. Na ta način otroci prene-sejo vse svoje težave na igračko in se lažje znebijó težav, ki jih imajo.

Ura pravljících je namenjena otrokom, starejšim od treh let, ki na pravljících lahko ostanejo brez spremstva staršev. Z vami bo Janja Rednjak.

Zaželeno je, da se na prireditve predhodno prijavite v Mestni knjižnici Šoštanj s klicem na 083 843 888.

BOŽIČEK ZA EN DAN ALI MAJHNA ŠKATLA ZA

VELIK NASMEH

2. 11.–3. 12. 2021, KNJIŽNICE VELENJE,

ŠOŠTANJ IN ŠMARTNO OB PAKI

Postani Božiček in obdari otroka! Izdelaj majhno škatlo za VELIK nasmeh. Kaj še čakaš? Akcija! Poišči staro škatlo za čevlje ... okraši jo ... napolni z darili ... in odnesi na zbirno mesto v Knjižnico Velenje, Šoštanj ali Šmartno ob Paki.

